

Ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς μάθησης
στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ναῶν
Μία διαθεματικὴ προσέγγιση
τῆς Θεματικῆς Ἑνότητας 6 τῆς Στ' Δημοτικοῦ
στὸ Μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν – Ὑποενότητα 1.
Μνημεῖα καὶ τόποι λατρείας: ἀποτυπώσεις τῆς πίστεως

Γεωργίας Φαρσάρη*

Εἰσαγωγή

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ σχολεῖο θεωρεῖται ὀργανικὸ μέλος τῆς κοινωνίας καὶ βρίσκειτὸ σὲ διαρκῆ ἀλληλεπίδραση μὲ αὐτὴν¹, ἡ διαθεματικὴ προσέγγιση τῶν γνώσεων ἀποτελεῖ τὸν ἀσφαλέστερο καὶ ἀποτελεσματικώτερο τρόπο τῆς μαθησιακῆς διαδικασίας. Ἡ διαθεματικὴ ἐπιτυχάνεται μὲ τὴ διερεύνηση ἑνὸς θέματος μέσα ἀπὸ διάφορες γνωστικὲς περιοχὲς προκειμένου οἱ μαθητὲς νὰ ἀποκομίσουν μία «ἐντατικοποιημένη» γνώση, ποὺ θὰ μποροῦν νὰ τὴ διαχειριστοῦν στὴν καθημερινότητά τους. Ἡ διαθεματικὴ αἴρει τὶς παρανοήσεις καθὼς ἐπιτρέπει τὴ διασταύρωση τῶν πληροφοριῶν καὶ τὸν μετασχηματισμὸ τους σὲ ἓνα ἐνιαῖο ὅλο. Ἔτσι, ἡ μάθηση ἐπιτυγχάνεται μὲσῶ τῆς ἀλληλεπίδρασης καὶ σύνθεσης τῶν πληροφοριῶν ἀπὸ ποικίλα γνωστικὰ πεδία. Ἐπιστρατεύεται κάθε σημαντικὴ καὶ σχετικὴ γνώση, ὥστε νὰ ἐνεργοποιηθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ὀδηγηθοῦν σὲ μία

* Ἡ Γεωργία Φαρσάρη εἶναι διδάκτωρ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης τῆς Σχολῆς Κοινωνικῶν καὶ Ἀνθρωπιστικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Δυτικῆς Μακεδονίας.

1. Ἰω. Πυργιωτάκης, *Εἰσαγωγή στὴν Παιδαγωγικὴ Ἐπιστήμη*, ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 1999, σ. 236.

βαθύτερη και περισσότερο ουσιαστική κατανόηση του προσφερόμενου θέματος.

Ο Gagne έχει επισημάνει τη σπουδαιότητα της μεταβίβασης των γνώσεων σε διάφορες περιοχές (πλάγια μάθηση), επηρεάζοντας την έκταση και την ταχύτητα της μάθησης² και συμβάλλοντας σε μία μάθηση με ποιοτικότερα χαρακτηριστικά.

Η αξία της διαθεματικότητας στη μαθησιακή διαδικασία έγκειται στους ακόλουθους λόγους:

α. Συστηματική μετάδοση ουσιαστικών γνώσεων, καθιστώντας άποτελεσματικότερη τη μάθηση

β. Συμπληρωματικότητα γνώσεων και κατά συνέπεια όλιστική αντίληψη της γνώσης, καταλύοντας τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στα μαθήματα

γ. Καλλιέργεια έσωτερικών κινήτρων μάθησης

δ. Διερευνητική οικοδόμηση της γνώσης

ε. Συλλογικότητα, αλληλεπίδραση

στ. Απομάκρυνση μηχανιστικής σκέψης και καλλιέργεια κριτικής και δημιουργικής σκέψης³, απαραίτητης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μίας πολύπλοκης κοινωνίας

ζ. Πολυδιάστατη, ισορροπημένη πληροφόρηση

η. Ανάδειξη ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων και κριτικής σκέψης των μαθητών

θ. Ανάδειξη της δημιουργικότητας, καθώς η δημιουργικότητα έδράζεται σε βαθειά γνώση ενός αντικειμένου και γενικότερα προϋποθέτει γερὰ γνωστικά θεμέλια⁴

ι. Μεταβίβαση της γνώσης στη ζωή των μαθητών

ια. Προσανατολισμός των μαθητών στην αυτοπραγμάτωση

2. Α. Καφάλης, *Παιδαγωγική Ψυχολογία*, έκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 554.

3. Ίω. Κογκούλης, *Διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών – Παιδείας & Έλληνορθόδοξης Κληρονομιάς – στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, έκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014, σ. 554.

4. Α. Καφάλης, *ό.π.*, σ. 166.

- ιβ. Ἡ διαθεματικότητα ἐπιτρέπει τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς μνημονικῆς συγκράτησης, καθὼς ἓνα μαθησιακὸ ὕλικὸ ποὺ εἶναι ἐμ-πλουτισμένο μὲ πολλὰς ἰδέες καὶ νοήματα ἀφομοιώνεται καλύτερα⁵
- ιγ. Ἀντικειμενικότητα
- ιδ. Διάλογος μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν
- ιε. Ἀφομοίωση καὶ διατήρηση τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν.

Θρησκευτικὰ Στ' Δημοτικοῦ – Θεματικὴ Ἑνότητα 6 Ὑποενότητα: Μνημεῖα καὶ τόποι λατρείας; ἀποτυπώσεις τῆς πίστεως

Ἡ ἐπιλογή τῆς συγκεκριμένης ἐνότητας ἀναδεικνύει τὴν ἀξία τῆς διαθεματικότητας κατὰ τὴ μαθησιακὴ διαδικασία. Ἡ συγκεκριμένη διδασκαλία ὡς διαδικασία διαμόρφωσης ἐγγράμματων ταυτοτήτων πραγματώνει τὸν σκοπὸ τῆς καὶ ἐνεργοποιεῖ τὴν κοινωνικὴ δυναμικὴ τῶν ομάδων. Ἡ συγκεκριμένη ἐνότητα ἀσχολεῖται μὲ τὴν τέχνη, ἡ ὁποία εἶναι μία γλῶσσα ἀποδεσμευμένη ἀπὸ ὅποιουσδήποτε περιορισμοὺς καὶ μέσῳ τῆς ὁποίας ἀποτυπώνονται συναισθήματα, ἐκφράζονται ἰδέες καὶ ἀναδεικνύονται ἀβίαστα αἰτιακοὶ μηχανισμοί. Ἔτσι, στὴ συγκεκριμένη περίπτωσις ἡ τέχνη κατανοεῖται σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὴ γνώση, τὴ σκέψη, τὴ εὐαισθησίαν καὶ τὴ ἀντιλήψιν γιὰ τὴ ζωὴ⁶. Εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορίαν, τὴν κοινωνίαν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολιτισμικὴν σκέψιν τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς. Ἡ θρησκεία καὶ ἡ λατρεία ὡς τρόπος ἔκφρασής τῆς ἀποτελοῦν σημαντικὰ διαστάσεις ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὅπως παρατηροῦν οἱ Βέμπερ καὶ Ντυρκέμ⁷.

Ἡ συγκεκριμένη πρότασις ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ προκαλέσῃ τοὺς μαθητὰς μέσα ἀπὸ δραστηριότητες διαθεματικὰς νὰ ἐμπλακοῦν συναισθηματικὰ καὶ ἐνεργητικὰ στὴ μαθησιακὴν διαδικασία, ἀναπτύσσοντας τὴς ἐπικοινωνιακὰς τοὺς ἰκανότητες καὶ καθιστώντας τὸ μάθημα μία

5. Ἀ. Καφάλης, *ὁ.π.*, σ. 389.

6. Γ. Μιχαλακόπουλος, *Κοινωνιολογία καὶ Ἐκπαίδευσις*, ἐκδ. Κυριακίδου, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 84-85.

7. P. Smith, *Πολιτισμικὴ θεωρία. Μία εἰσαγωγή*, μετάφρ. Ἀ. Κατσικερός, ἐκδ. Κριτική, Ἀθήνα 2006, σ. 46.

πραγματική εμπειρία. Ταυτόχρονα, επιδιώκεται ή μεταφορά και διάχυση αξιών και πεποιθήσεων που θα καλλιεργηθούν στους μαθητές και έξω από τους τοίχους του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί μαθησιακές «γέφυρες» ανάμεσα σε όσα ήδη γνωρίζουν οι μαθητές και σε όσα αναμένεται να μάθουν μέσα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Μέσα από τις διερευνητικές διδακτικές πρακτικές οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και έχουν τον κύριο ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα να γίνονται ενεργά υποκείμενα στη μαθησιακή διαδικασία. Ο τρόπος οργάνωσης της διδασκαλίας συμβάλλει ουσιαστικά στο να καθορίσει την ταυτότητα των μαθητών, οι οποίοι θα μπορούν να ανταποκρίνονται στα νέα δεδομένα της κοινωνίας, καθιστώντας τους ευέλικτους και προσαρμοστικούς.

Στόχοι:

1. Να αναγνωρίζουν οι μαθητές την πολιτισμική ταυτότητα ορισμένων θρησκευτικών μνημείων.
2. Να διακρίνουν οι μαθητές τους ρυθμούς της ναοδομίας και τον συμβολικό τους χαρακτήρα.
3. Να διεισδύσουν οι μαθητές διερευνητικά στη μαθησιακή διεργασία.
4. Να καλλιεργήσουν οι μαθητές τη συνθετική τους σκέψη και την κριτική τους ικανότητα.
5. Να συνδέσουν οι μαθητές τα στοιχεία που αναδεικνύονται από τους χριστιανικούς ναούς με άλλα γνωστικά αντικείμενα και να τα μεταφέρουν σε καθημερινές τους καταστάσεις.
6. Να δοθεί στους μαθητές ή δυνατότητα πολυτροπικής έκφρασης.
7. Να αποκτήσουν οι μαθητές μία κοινωνικοπολιτισμική όψια μέσα από την παρατήρηση και σύγκριση των διαφόρων τύπων χριστιανικών ναών.

Έμπλεκόμενα Μαθήματα

I. Γλώσσα, Λογοτεχνία

Η ύποενοτητα ξεκινάει με την παράθεση δύο λογοτεχνικών ειδών: ενός πεζού κειμένου και ενός ποιήματος με κοινό θέμα τους την

περιγραφή του χώρου ενός χριστιανικού ναού. Πιο αναλυτικά, το πεζό κείμενο περιγράφει τον έσωτερικό χώρο ενός χριστιανικού ναού, παρέχοντας στους μαθητές στοιχεία και πληροφορίες με έναν ιδιαίτερα κατατοπιστικό τρόπο. Από την άλλη, το ποίημα του Καβάφη με τον τίτλο: «Στήν Ἐκκλησία» επιδίδεται πάλι στην περιγραφή του έσωτερικού χώρου μιᾶς ἐκκλησίας με τον δικό του ιδιαίτερο και χαρακτηριστικό τρόπο.

Ἡ διαθεματική προσέγγιση που ἐπιχειροῦμε ἀναφέρεται στον ἐντοπισμό ὁμοιοτήτων και διαφορῶν ἀνάμεσα στα δύο αὐτὰ εἶδη. Ἀποσκοποῦμε στην ἐνοποίηση τῆς γνώσης, στην καλλιέργεια τῆς λογικῆς σκέψης, στην παροχή χρήσιμων και ἀξιοποιήσιμων γνώσεων, συνδέοντας τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν με τὸ μάθημα τῆς Γλώσσας, στή μετάβαση ἀπὸ τὸ δασκαλοκεντρικὸ στὸ μαθητοκεντρικὸ μοντέλο διδασκαλίας και στην ἐνεργὸ μάθηση.

Προκειμένου νὰ προαγάγουμε τὴν πνευματικὴ ἀνέλιξη τῶν μαθητῶν και τὴ δημιουργικὴ και κριτικὴ τους ἰκανότητα, προτρέπουμε τοὺς μαθητὲς νὰ γράψουν κατὰ ὁμάδες ἓνα δικό τους κείμενο, στὸ ὁποῖο θὰ περιγράψουν τὸ ἐσωτερικὸ ἐνὸς ναοῦ που θὰ ἐπιλέξουν μόνοι τους μέσα ἀπὸ τις εἰκόνες τῶν ναῶν τοῦ σχολικοῦ τους ἐγχειριδίου. Ἔτσι, οἱ εἰκόνες χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀσκήσεις ἔκφρασης, συμβάλλουν στή δημιουργία ἐπικοινωνιακοῦ πλαισίου, ἀποτελοῦν ἐρεθίσματα κατάλληλα γιὰ διερεύνηση. Με τὸν τρόπο αὐτόν, ἀξιοποιοῦμε και τις σχετικὲς γνώσεις τῶν μαθητῶν γιὰ τὴν περιγραφή ἐνὸς χώρου, ὅπως τις ἔχουν διδαχθεῖ στὸ μάθημα τῆς Γλώσσας, και ταυτόχρονα ἀσκοῦνται στην παρατήρηση τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐνὸς ναοῦ, καθὼς ἔτσι συντελεῖται ἡ διέγερση τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν μαθητῶν και ἡ δημιουργία τῶν κατάλληλων κινήτρων που ἐπηρεάζουν καθοριστικὰ τὴν εὐκολὴ ἐκμάθηση και συγκράτηση τοῦ μαθησιακοῦ ὕλικου. Γιατί, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἄ. Καψάλης, ἡ ἀποτελεσματικὴτητα τῶν κινήτρων ἔγκειται στον «βαθμὸ ἐνεργητικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὕλικου ἀπὸ τὰ ὑποκείμενα»⁸ και στή «σημασία τῆς συνειδητῆς προσοχῆς στή μάθηση»⁹ (1η Διαθεματικὴ Δραστηριότητα).

8. Ἄ. Καψάλης, ὁ.π., σ. 394.

9. Ἄ. Καψάλης, ὁ.π., σ. 396.

II. Ίστορία

Ὁ προσανατολισμὸς στὸν ἱστορικὸ χρόνο καὶ χῶρο ἐπιτυγχάνεται μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πλαισίωση τοῦ θέματος. Οἱ ἀναφορὲς στὴ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, στοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν, στὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων καὶ στὸν Μ. Κωνσταντῖνο κρίνονται ἀπαραίτητες προκειμένου οἱ μαθητὲς νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ τὸν χρόνο καὶ τρόπο ἐλεύθερης δημιουργίας τῶν λατρευτικῶν χώρων τῶν χριστιανῶν.

Σημαντικὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (Ίουστινιανός, Σχίσμα Ἐκκλησιῶν τοῦ 1054) ὀλοκληρώνουν τὸ πᾶζλ τῶν γνώσεών τους μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ καὶ εὐχάριστο τρόπο, γιατί βασίζονται σὲ γεγονότα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ μαθητὲς ἤδη ἔχουν ἔλθει σὲ ἐπαφὴ ἀπὸ τὴν προηγούμενη τάξη.

2η Διαθεματικὴ Δραστηριότητα: Ἐφαρμόζοντας τὴν τεχνικὴ «5π καὶ 1γ» καὶ μὲ βάση ὅσα οἱ μαθητὲς διδάχθηκαν τὴν προηγούμενη χρονιά (Ε΄ Δημοτικῶ) στὸ μάθημα τῆς Ίστορίας, οἱ μαθητὲς καλοῦνται νὰ ἀνακαλέσουν στὴ μνήμη τους τὰ βασικὰ σημεῖα αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων.

Ἔτσι, οἱ μαθητὲς θὰ κληθοῦν νὰ ἀπαντήσουν στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις:

1. Ποιούς διωγμοὺς θυμοῦνται ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς Ίστορίας τῆς προηγούμενης χρονιάς;
 2. Ποῦ συνέβησαν οἱ διωγμοί;
 3. Πότε ἔγιναν;
 4. Ποιοὶ ἐμπλέκονταν, δηλαδή ποιοὶ ἦταν οἱ διώκτες καὶ ποιοὶ οἱ διωκόμενοι;
 5. Πῶς λύθηκε τὸ θέμα;
 6. Γιατί ἡ λύση τοῦ θέματος (Διάταγμα Μεδιολάνων) ἦταν καὶ εἶναι τόσο σημαντικὴ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν κοινωνία;
- Στόχος τῆς δραστηριότητας εἶναι νὰ ὀδηγήσει τοὺς μαθητὲς στὸ νὰ κατανοήσουν σὲ βάθος τὸ συγκεκριμένο θέμα, ἐντοπίζοντας τὰ βασικὰ του σημεῖα.

III. Γεωγραφία

Ἀξιοποιοῦμε τὶς γεωγραφικὲς γνώσεις τῶν μαθητῶν ἀλλὰ καὶ τὸ βασικὸ ὄργανο τῆς γεωγραφίας ποὺ εἶναι οἱ χάρτες, μὲ τὴ βοήθεια

τῶν ὁποίων ἐπιχειροῦμε νὰ ἐντοπίσουμε κάποιες περιοχές ποὺ μᾶς ὑποδεικνύει τὸ σχολικὸ ἐγχειρίδιο καὶ νὰ συλλέξουμε καὶ νὰ ἐπεξεργαστοῦμε κάποια δεδομένα. Ὁ ἐντοπισμὸς στὸν χάρτη κάποιων σπουδαίων πόλεων, ποὺ ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἀξιολογώτατα μνημειακὰ ἔργα, ὅπως ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ Ραβέννα (Ἰταλία), ἡ Ἀθήνα, ἡ Θεσσαλονίκη, καὶ ἡ διερεύνηση ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῶν βαθύτερων αἰτιῶν ποὺ τὶς ἀνέδειξαν θὰ ὀδηγήσουν σὲ σπουδαιότατες παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα. Ἡ παρατήρηση κάποιων εἰκόνων ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας, ὅπως ἀπὸ τὴν Ἀμοργό, τὴ Σύρο, τὴν Τήνο, τὴ Ζάκυνθο, τὴν Κρήτη, τὸ Ἅγιον Ὅρος κ.ἄ. καὶ ἡ ἀνάδειξη κάποιων ἰδιαίτερων χαρακτηριστικῶν τους, ὥθει τοὺς μαθητὲς νὰ προβοῦν ἀρχικὰ στὴν παρατήρηση καὶ κατόπιν στὴ σύγκριση αὐτῶν καὶ στὴν ἐξαγωγή χρησίμων παρατηρήσεων. Ἡ ποικιλία τῶν εἰκόνων καὶ ἡ ἰδιαιτερότητα τῶν ναῶν βοηθάει τοὺς μαθητὲς νὰ συλλέξουν στοιχεῖα γεωμορφολογικά, γεωλογικά, γιὰ τὸ φυσικὸ περιβάλλον κ.λπ. καὶ νὰ κατανοήσουν τὴ διαφοροτικὴ δόμηση τῶν ναῶν βάσει τῶν γεωμορφολογικῶν καὶ κλιματολογικῶν τοπικῶν ἰδιαιτεροτήτων ἀλλὰ καὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἐπιδράσεων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν οἱ μαθητὲς διερευνοῦν καὶ στὴ συνέχεια κατανοοῦν τὶς συνθήκες δημιουργίας ἐνὸς ναοῦ, καθὼς αὐτὲς ἀντικατοπτρίζουν τὶς κοινωνικὲς καὶ πολιτισμικὲς συνθήκες, τὰ ἰδιαίτερα ὑλικά ποὺ ἦταν διαθέσιμα στὸν τόπο καὶ τὴ μορφολογία καὶ τυπολογία (ρυθμοὶ ναῶν) ποὺ ἐπικράτησαν στὴ συγκεκριμένη περιοχὴ.

Μὲ τὴν ἀξιοποίηση τῶν εἰκόνων¹⁰ καὶ τῶν χαρτῶν διεγείρεται ἡ προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν. Κατὰ τὸν Χ. Βασιλόπουλο: «κατὰ τὸν σχηματισμὸ τῶν ἐποπτειῶν ἔχουμε συμμετοχὴ τοῦ ὅλου ἐγώ», ἰσχυροποιεῖται ἡ βούληση καὶ διεγείρεται ὁ συναισθηματικὸς κόσμος»¹¹.

10. Βλ. καὶ Ἰω. Κογκούλης, *Διδακτικὴ τῶν Θρησκευτικῶν στὴν Πρωτοβάθμια καὶ Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση*, ἐκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 288-291.

11. Χ. Βασιλόπουλος, *Διδακτικὴ τῶν Θρησκευτικῶν στὴ Μέση Ἐκπαίδευση*, ἐκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 57.

IV. Εικαστικά

Λόγω τῆς ἰδιαίτερης συμπάθειας τῶν μαθητῶν γιὰ τὸ μάθημα αὐτό, ἡ σύνδεση τῆς συγκεκριμένης ἐνότητας μὲ τὰ εἰκαστικά θεωρεῖται καὶ ἀναγκαία ἀλλὰ καὶ οὐσιαστική. Οἱ μαθητὲς ἐξοικειώνονται μὲ τὴν ὀρολογία ποὺ χρησιμοποιεῖται στὸν χῶρο τῆς τέχνης. Ἔτσι, ὄροι ὅπως «ρυθμός», «βυζαντινός», «ρομανικός», «γοθτικός», «ἀναγεννησιακός» συνδέονται καὶ ἀξιοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς ὀδηγώντας τους σὲ ὀλιστική γνώση τοῦ θέματος. Ἡ προβολὴ κατόψεων διαφόρων τύπων ναῶν καὶ οἱ ἐπεξηγήσεις ἀπὸ τὸν ἐκπαιδευτικὸ βοηθαεῖ τοὺς μαθητὲς νὰ ἐντοπίσουν τὶς διαφορὲς τους.

3η Διαθεματικὴ Δραστηριότητα: Καλοῦνται οἱ μαθητὲς νὰ ἐπιλέξουν ἓναν τύπο ναοῦ καὶ νὰ σχηματίσουν τὴν κάτοψή του στὸ μπλόκ ζωγραφικῆς τους καὶ στὴ συνέχεια (ὡς δημιουργοί-ἀρχιτέκτονες) νὰ παρουσιάσουν τὰ ἔργα τους καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ρυθμοῦ ποὺ ἐπέλεξαν νὰ ἀποτυπώσουν.

Στόχος τῆς δραστηριότητος αὐτῆς εἶναι ἡ βιωματικὴ ἐμπειρία τῶν μαθητῶν καὶ ἡ καλλιέργεια τόσο τῶν καλλιτεχνικῶν ὅσο καὶ τῶν γλωσσικῶν δεξιοτήτων τους. Μὲ τὴν ἐπιλογὴ τῆς συγκεκριμένης δραστηριότητος παρέχεται ἡ εὐκαιρία στοὺς μαθητὲς νὰ ἐκφραστοῦν ἐλεύθερα¹² καὶ νὰ δημιουργήσουν, ἐμπλουτίζοντας τὴν ἐνέργειά τους, τονώνοντας τὴν αὐτοπεποίθησή τους καὶ δίνοντας κίνητρα γιὰ συνεργασία¹³.

V. Μαθηματικά

Ἡ μεταβίβαση τῆς γνώσης τῶν μαθηματικῶν σὲ ἄλλες γνωστικὲς περιοχὲς σήμερα θεωρεῖται δεδομένη. Μία διαθεματικὴ προσέγγιση ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴ μεταβίβαση τῆς μάθησης τῶν Μαθηματικῶν καὶ σὲ ἄλλα μαθήματα «εἶναι τόσο μεγαλύτερη, ὅσο περισσότερο συνειδητὰ τὴν ἐπιδιώκει ἡ διδασκαλία», παρατηρεῖ ὁ Ἄ. Καψάλης¹⁴. Στὴ συγκεκριμένη ἐνότητα ἡ σύνδεση μὲ τὸ μάθημα τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἀναπόφευκτη.

12. Ἰω. Πυργιωτάκης, ὁ.π., σ. 219.

13. Ρ. Παπανικολάου, *Δημιουργικὲς εἰκαστικὲς δραστηριότητες γιὰ παιδιὰ*, ἐκδ. Μικρὸς Πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 13.

14. Ἄ. Καψάλης, ὁ.π., σ. 323.

Οι αναφορές σε σχήματα (όρθογώνιο, κύκλος-ροτόντα), σε στοιχεία του κύκλου όπως τόξα, ημικύκλιο, ή διάκριση ευθείας και καμπύλης γραμμής επιτρέπουν στους μαθητές να συνδυάσουν τις γνώσεις και να τις μεταφέρουν από το θεωρητικό πλαίσιο στην καθημερινότητά τους, υποδεικνύοντας πως η βιωματική μάθηση διευκολύνει την ουσιαστική μάθηση και εν τέλει οδηγεί στη μεταγνώση.

Με άφορμή την 3η δραστηριότητα και την κατασκευή κατόψεων διαφόρων τύπων χριστιανικών ναών, μπορούμε να αναφερθούμε και στην έννοια της κλίμακας, ή όποια δυσκολεύει ιδιαιτέρως τους μαθητές.

VI. Φυσική

Σύνδεση του μαθήματος με το φαινόμενο της διάθλασης του φωτός – παράθυρα ναών. Το φαινόμενο της διάθλασης οι μαθητές της Στ' Δημοτικού το διδάσκονται στο μάθημα της φυσικής. Η υπενθύμιση του φαινομένου και η σύνδεσή του με καθημερινές παραστάσεις της ζωής καθιστά τους μαθητές περισσότερο παρατηρητικούς και ασκεί την κριτική τους ικανότητα.

Προσανατολίζουμε τη διδασκαλία στην ενσυνείδητη μεταβίβαση της μάθησης. Η αρχή της επικοινωνίας¹⁵ αποτελεί μία από τις βασικότερες διδακτικές αρχές που πρέπει να αξιοποιηθεί στο μάθημα αυτό.

VII. Τοπική ιστορία

Η σύνδεση της ένότητας με την τοπική ιστορία κρίνεται επιβεβλημένη, καθώς όταν οι μαθητές συνδέουν τη γνώση με την καθημερινότητά τους γνωρίζουν καλύτερα τον τόπο τους, κατανοούν την ιστορία του, ασκούν την παρατηρητικότητά τους και την κριτική τους σκέψη. Άποδεσμεύονται έτσι από μία στείρα μαθησιακή διαδικασία και καθίστανται οι ίδιοι έρευνητές, ανακαλύπτοντας τον ιστορικό χώρο, το γεωμορφολογικό του πλαίσιο, το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο, το θρησκευτικό πλαίσιο.

Για τους λόγους αυτούς, θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να καθοδηγούσαμε τους μαθητές στην έρευνα κάποιων τοπικών ναών

15. Ίω. Κογκούλης, *Διδακτική των Θρησκευτικών*, έκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 81.

προκειμένου να μελετήσουν και να άντλήσουν άξιόλογα στοιχεία. Με αυτήν τή δραστηριότητα, διασφαλίζεται ή ένεργός συμμετοχή τών μαθητών στην έρευνητική διαδικασία και ή άπόκτηση δεξιοτήτων, γνώσεων και κριτικής διείσδυσης στο συγκεκριμένο μαθησιακό μας ύλικό. Οί μαθητές έμπλέκονται διανοητικά και συναισθηματικά και δέν είναι άπαθείς και άδιάφοροι παρατηρητές.

Καλούνται λοιπόν οί μαθητές, κατά ομάδες¹⁶, να έπιλέξουν έναν τοπικό ναό και άφοϋ τόν μελετήσουν και συγκεντρώσουν ύλικό για αυτόν, να κοινοποιήσουν τά άποτελέσματα τής έρευνάς τους στην όλομέλεια τής τάξης, καλλιεργώντας τις έπικοινωνιακές τους ικανότητες. Ή τελευταία αυτή δραστηριότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς ένα σύγχρονο σχολείο δέν ενδιαφέρεται μόνο για τις γνώσεις που μπορούν να άποκτήσουν οί μαθητές, αλλά κυρίως για εκείνο που αυτοί διαμορφώνουν και άντιλαμβάνονται ως γνώση, κάτι που διασφαλίζεται βέβαια με τή διαθεματικότητα.

SUMMARY

From the Architecture of Learning to the Architecture of Temples

A Cross-curricular Approach to the Thematic Section 6 of the 6th
Grade of Primary School in the Subject of Religious Instruction –
Subsection 1: Monuments and Places of Worship: Impressions of Faith

By Georgia Farsari, *PhD*
University of Western Macedonia

Today the value of interdisciplinarity in the learning process is taken for granted as it directs the student to a learning with better qualities, allowing for the transfer of knowledge in life and cultivating the critical and creative thinking of students. The specific teaching proposal is

16. Ή συμμετοχή σε μία ομάδα έπιδρα στην άπόδοση τών μαθητών αλλά και στην ψυχική τους ίσορροπία: βλ. Κ. Μπίκος, *Κοινωνικές σχέσεις και Άλληλεπίδραση στη Σχολική Τάξη*, έκδ. Ζυγός, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 83.

proposed for the course of Religious Instruction in the 6th grade of Primary School and concerns the architecture of temples. With this specific topic the teacher creates an interdisciplinary "bridge" between various disciplines, such as Language, History and Local History, Mathematics, Physics, Visual Arts, Geography.

With this specific teaching as a process of shaping literate individuals, the social dynamics of the groups are activated, and the students are actively and emotionally involved in the learning process. The teaching is organized through interdisciplinary activities and exploratory teaching practices aiming at the intellectual development of the students and creating the appropriate motivations that influence the complex thinking of the students while providing them with the possibility of multimodal expression.